

RESULTS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH AND DEVELOPMENT

Proceedings of VII International Scientific and Practical Conference

Madrid, Spain

19-21 September 2021

Madrid, Spain

2021

ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ЕТНОКУЛЬТУРА». МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ АСПЕКТ

Чистикова Яна Леонідівна

Аспірантка 1 курс

КДПУ кафедра методики музичного виховання,
співу та хорового диригування

Овчаренко Наталія Анатоліївна

Професор, доктор пед. наук КДПУ

Криворізький державний педагогічний університет

Міждисциплінарний аспект у навчанні відомий ще з античних часів, а останнім часом він набуває все більшу актуальність. Однак його практичне застосування в основному обмежується сферами вищої освіти й вивчення мов. У сфері ж середньої освіти даний підхід лише набуває популярності і поширення. Прихильники даного підходу вважають, що його правильне застосування може допомогти поліпшити якість освіти й краще підготувати учнів/студентів до дорослого життя.

Міждисциплінарний аспект дослідження широко обговорювався у США ще з 1890-х років [2, с. 7]. Так, в кінці 1980-х років більшість науковців дійшли висновку, що міждисциплінарне навчання здатне покращити засвоєння окремих дисциплін, а не витіснити їх. Відтоді головним завданням викладачів є добір таких зв'язків між дисциплінами, які здатні пробуджувати більш масштабне мислення, відкидаючи слабкі взаємозв'язки, які можуть спровокувати когнітивний дисонанс [3, с. 102].

З міждисциплінарної позиції важливо підкреслити, що етнокультурні цінності в духовній сфері - це величезне інтелектуальне надбання та невичерпний резерв загальнолюдських цінностей, культурних та моральних традицій народів, процес загальнонаціонального соборування. А етнічні, в свій чергу, народжуються з конкретно - історичних особливостей життя народу, його біосоціальної сутності. Галузеве вивчення різної палітри етнічних культур

є однією з найважливіших науково-дослідницьких завдань. Актуальною стає проблема розвитку та функціонування сучасних етнокультур, здійснених крутих переходів від традиційно-етнічного до цивілізаційного рівня [1, с. 29].

Структура культурної діяльності представляє собою своєрідну тріаду.

По-перше - це загальнонаціональна культура, як частина світової культури. По-друге - це змішана культура, що народжується в національних групах на основі взаємодії представників різних соціальних категорій. По-третє - це «первинна» національна культура, що живе на визначеній території.

З точки зору культурології в етнографічному плані культурне світове суспільство представлено неоднорідним утворенням, що складається з окремих соціокультурних норм, зі своїми життєвими укладами, менталітетом та самосвідомістю, а також із різними соціально - економічними та культурними рівнями розвитку [3, с. 106].

Із засобів та умов реалізації етнічної ідентичності в культурі слід виділити національну рідну мову та проживання на одній території. За допомогою мови забезпечується єдність етносу. Компактність проживання також передбачає постійні умови єдності етносу. Однак із розвитком інформаційних та транспортних можливостей, компактність та розкиданість певного етносу стають відносними.

Для етнічного розмежування ще більш істотне значення мають характерні риси культури в найширшому сенсі цього слова, тобто культури, що розуміється як сукупність специфічних способів діяльності та її результатів. Саме в культурі зазвичай зосереджені всі основні відмінні риси етносів. Не випадково в практиці повсякденного міжетнічного розмежування, як правило, акцент робиться на стійких і чітко зовні виражених компонентах культури відповідних етносів: мові, релігії, мистецтві, звичаях, обрядах, формах поведінки, звичках.

У цій групі культурних компонентів важливою етнодиференціюючою ознакою є мова, хоча вона не завжди показує до якого етносу належить людина. Адже можливі випадки, коли на одній мові говорять кілька етносів: такі

англійська, іспанська, португальська, російська [7, с. 62].

Процес взаємодії, на якому б рівні він не відбувався (міжетнічному, внутрішньоетнічному, цивілізаційному) обумовлений особливістю функціонування психологічних аспектів.

У зв'язку з цим варто зазначити особливо на ту обставину, що етнічну єдність будь-якого народу нерозривно пов'язана з особливістю його психіки, що виявляється в специфічних рисах характеру, менталітету, своєрідності ціннісних орієнтацій, смаків тощо. Саме без урахування цих обставин неможливо усвідомити не тільки механізм, що забезпечує стійкість життєдіяльності окремих етнічних груп, але й передачу цих рис з покоління в покоління [8, с. 21].

Так, основні елементи етнічної психології починають формуватися ще в надрах родової громади, коли кожен індивід в суб'єктивному, психологічному плані починає усвідомлювати свою приналежність до суспільства «ми» в тій мірі, в якій у нього складається уявлення про «них», тобто про людей, які належать до іншої групи. Поступово ці уявлення поглиблюються та розширюються, як разом зі збільшенням власної спільноти, так і з більш чітким розумінням тих характерних ознак, які характеризують «їх». Відчуття, що є інші люди, відмінні від «своїх», «вони» - групи, племена, народи, що оточують «мою» спільність, породжує у людини бажання і необхідність самовизначитися, відокремитися і усвідомити себе краще, зрозуміти, хто такі «ми» [4, с. 178].

Виходячи з цього, у людей формується комплекс психологічних відчуттів напруженості і страху перед конкретними носіями цього «вони» (найчастіше це були сусіди) в тій мірі, в якій вони відмінні, незрозумілі, не схожі на «нас», і навпаки, чим більше «вони» були схожі на «нас», тим більше доброзичливі, менш тривожні психологічні відчуття вони викликають у відповідь. Але і в тому, і в іншому випадках відчуття, як відчуженості, так і доброзичливості, стимулювали розвиток внутрішніх духовних потенцій, робили складними і різноманітними психологічні переживання. Цей духовний і психічний світ поступово формував історичну пам'ять відповідної етнічної спільності, яка

відтворювала незалежно від особливостей кожного індивіда психологію всього суспільства [7, с. 68].

Згідно етнічного підходу, найважливішими якостями, необхідними для функціонування будь-якої етнічної спільноти, є співпраця, згуртованість, здатність утворювати взаємодіючі відносини. Культурна система ритуалу контролює способи соціальної взаємодії людей, виробляє стереотипи їх поведінки.

Власне культура починається з того, що на поведінку накладаються деякі додаткові обмеження, які не мотивовані фізичними і біологічними критеріями. Серед них необхідність оволодіння інформацією, потрібною для життя. Необхідна для життя інформація засвоювалася в стереотипах поведінки, які стали зразками, моделями, дотримання яких було обов'язковою умовою соціального життя колективу [8, с. 45].

Слід відокремити основний пріоритетом дослідження – функціональність етнокультури. Ми визначаємо лише ті критерії і елементи, які беруть участь в процесі взаємодії. До таких структурним елементами явищ етнокультури ми можемо віднести цінності, ціннісні орієнтації, традиції, норми, звичаї, явища ксенофобії, культурної перцепції, інтернаціоналізації культури, інкультурації.

З позиції філософії категорія «етнокультура» включає взаємодію наступних елементів:

а) цінності. Для більшості дослідників поняття «цінність» було похідним від поняття «установка», яке, хоча і інтерпретувалася різними дослідниками по-різному, в узагальненому варіанті можна визначити як ієрархічне розташування і властиві індивіду думки, почуття, соціальні орієнтування.

б) культурні норми - це норми, під якими розуміються приписи, вимоги, побажання та очікування відповідного (загальносхвалюючої) поведінки. Норми - якісь ідеальні зразки, розпорядчі те, що люди повинні говорити, думати і робити в конкретних ситуаціях [6, с. 181].

в) звичаї та ритуали. Звичаї регламентують вчинки членів етносу в конкретних ситуаціях, регулюють поведінку індивіда в тій чи іншій сфері

життя і діяльності, вимагаючи появи моральних, типових для даного етносу.

Більш високим рівнем регуляції поведінки є ритуали, тобто набагато більш жорсткі правила поведінки, які функціонують в сакральному центрі культури, і від їх правильного виконання залежить саме існування цієї культури і народу. Ритуал являє собою послідовність певних дій, які відбуваються з метою вплинути на дійсність, мають символічний характер і, як правило, санкціоновані суспільством [5].

В окрему групу виділяються ритуали, пов'язані з поважних поведінкою членів суспільства по відношенню один до одного. В цьому випадку виділяються ритуали уникнення - ті обмеження поведінки, які призначаються для підтримки соціальної дистанції між індивідами (наприклад, вимога уникати спілкування між невісткою та свекром, зятем і тещею). Ритуали презентації - це також моделі запропонованої поведінки, але службовці для заохочення та активізації взаємодії між людьми (зазвичай це вітання, запрошення, компліменти).

Отже, розглянувши категорію «етнокультура» крізь призму культурології, психології, етнопсихології та соціології слід констатувати, що це багатогранне явище, що формувалося впродовж розвитку всього людства. Саме в зв'язку з цим етнокультура стає багатоканальною системою взаємодії як міжособистісної, так і міжкультурного (враховуючи і взаємодії етнічної і світової культури). Етнокультура, включаючи в себе ряд структурних елементів (традиції, звичаї, художню культуру, норми), утворює систему, яка виконує в соціумі взаємодіє функцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Jacobs H. H. Breaking Ranks: Changing an American InstitutionContent / Heidi Hayes Jacobs. – Reston, Va.: National Association of SecondarySchool Principals, 1996. – P. 56.
2. Jacobs H. H. The Growing Need for Interdisciplinary CurriculumContent / Heidi Hayes Jacobs // Interdisciplinary curriculum: Design

andimplementation / Jacobs H. H. – Ed. – Alexandria: ASDC, 1989. – 97 p. – P. 5–19.

3. Lynn H. E. Concept-Based Curriculum and Instruction / H. Lynn rickson. – Thousand Oaks, Calif.: Corwin Press, 1998. – 192 p.

4. Етносоціологія. Етнічна динаміка українського суспільства : навч. посіб. / [К. Галушко та ін. ; за ред. В. Євтух та ін.]. Київ : Вид-во НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2010. 356 с.

5. Етнічні та релігійні громади. Офіційний портал Києва. URL: https://kyivcity.gov.ua/kultura_sport__dozvillia/etnichni_ta_relihiini_hromady/.

6. Етнічна культура (актуальність). Енциклопедія етнокультурознавства: понят.-термінол. інструментарій, концептуал. підходи / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; [В. Кремень та ін. ; редкол.: В.Бітаєв (відп. ред.) та ін.]. Ч.1. Особа, нація, культура. Кн.1. А–Є. Київ, 2001. С. 180–183.

7. Йосипенко С. Л. Філософія та національна ідентичність. Гуманітарні студії: зб. наук. пр.Київ, 2012. Вип. 12. С. 61–69.

8. Кармазіна М. Ідентичності у сучасному науковому дискурсі. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса НАН України.2013. No 3 (65). С. 4–28.